

Verkiezingsprogramma 2019-2023

CDA Hoogheemraadschap Rijnland

Veilig, betaalbaar, rentmeesters!

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
1. Inleiding	3
2. Veilig water	7
3. Schoon water	8
4. Voldoende water	10
5. Betaalbaarheid en organisatie	13
6. Duurzaamheid	15

1. Inleiding

Het waterschap is Nederlands oudste vorm van een bestuur. De noodzaak van samenwerking stond eeuwenlang voorop. Zonder samenwerking houdt niemand droge voeten in de Nederlandse waterdelta. Natuur, landbouw, recreatie en bewoning komen steeds dichterbij elkaar en het veranderende klimaat eist ondertussen meer ruimte voor water. Deze uitdagingen vragen meer dan ooit om samenwerking tussen inwoners, maatschappelijke verbanden en de overheid. Niet morgen, maar vandaag! Het CDA wil dit samenvatten in drie kernwoorden: veilig – betaalbaar en rentmeesterschap.

We hebben een goed draaiende economie onder de zeespiegel. Goed waterbeheer door de functionele overheid is daarbij cruciaal. Daarom staat het CDA meer dan ooit achter de waterschappen.

Water is essentieel voor leven. Voor inwoners, ondernemers, maar ook voor de flora en fauna die in onze regio's zo mooi is. Voor de toekomst van onze kinderen en de wereld waarin zij leven, voelt het CDA verantwoordelijkheid voor een goede waterbalans. Niet te veel water, waardoor we natte voeten krijgen, maar ook niet te weinig, waardoor het leven uit onze regio verdwijnt. Daarnaast is het van belang dat het water schoon is. Niet alleen voor het waterleven op zich, maar ook voor ons drinkwater en het verbouwen van voedsel.

Waterschap is de samenleving

Het waterschap is geen geïsoleerd bestuurlijk orgaan dat zich alleen richt op haar kerntaken, zoals veiligheid, voldoende en schoon water. Daarbij streeft het waterschap naar permanente verduurzaming bij de uitoefening van deze kerntaken. Het waterschap geeft de kaders aan voor deze kerntaken. De realisatie en de inrichting daarvan gaat in samenspraak met de omgeving: gemeenten, burgers, recreanten, agrariërs en omwonenden.

Tot de kerntaken behoort ook verantwoordelijkheid nemen in het reguleren van de gevolgen van de klimaatveranderingen en bodemdaling. Denk hierbij aan meer neerslag, periodes van droogte, storm, opwarming van de aarde, maar ook veenoxidatie en de gevolgen van mijnbouw. Meer dan voorheen is samenwerking en afstemming met gemeenten, provincies, bedrijfsleven en burgers absoluut noodzakelijk om maatregelen inzichtelijk en uitvoerbaar te maken.

Het CDA vindt het belangrijk dat de waterschappen open in de samenleving staan. Wij willen een waterschap dat ruimte geeft aan de deskundigheid en betrokkenheid van inwoners en dat gebruikmaakt van de innovatieve kennis van bedrijven en instellingen. Een waterschap dat effectief en efficiënt samenwerkt met andere overheden.

Het CDA Rijnland wil maatschappelijke initiatieven ondersteunen door samenwerking en kennisuitwisseling.

Terugblik periode 2015-2019 en kansen voor morgen!

De afgelopen periode heeft het CDA in de provincie hard gewerkt aan meer waterbewustzijn bij burgers en bedrijven, samen met CDA-ers in de waterschappen. In het Waterplatform stemmen zij regelmatig met elkaar af. Met steun van het CDA wordt in Noord- en Zuid-Holland voortvarend invulling gegeven aan het Deltaprogramma voor waterveiligheid en zoetwatervoorziening. Ook water in relatie tot bodemdaling in stedelijk en landelijk gebied heeft veel aandacht van de fractie. Samen met CDA-ers in provincies en gemeenten en de agrarische sector worden de vorderingen gevolgd van praktijkgericht onderzoek naar bodemdaling en grondgebruik in veengebieden. Ook de uitdaging om binnen 8 jaar (KRW eis 2027) te voldoen aan een goede chemische en ecologische waterkwaliteit vraagt grote inspanningen van alle betrokkenen. Daarvoor moet nog veel gebeuren.

Het CDA ziet ook grote kansen voor water bij de klimaatdoelen. Hergebruik van gezuiverd afvalwater en de mogelijkheden om met zonenergie en het opwekken van stroom bij gemalen te besparen op andere energiebronnen kunnen rekenen op haar support.

Mede dankzij de inzet van het CDA is er:

- Gewerkt aan waterveiligheid bij dijken en keringen en we noemen met name ook het project Ijsseldijk;
- Inzet op betaalbaarheid (tarieven) en terugdringen van de schuld naar een houdbaar niveau;
- Groter waterbewustzijn bij inwoners;

Poldertafels

Rijnland wil samen met partners nadenken over de opgaven in het gebied. Duurzame ontwikkeling, gebiedsgericht werken doe je niet alleen. Rijnland organiseert daarvoor poldertafels om kennis uit te wisselen en samenwerking en uitwisseling te bevorderen. Poldertafels als kennismakelaar, op locatie en inbreng van inwoners en bedrijven ophalen!

Kernwaarde en onze vier beloften

Rentmeesterschap is de basis voor het handelen van CDA-fracties in het waterschapsbestuur. Vanuit een besef van verbondenheid tussen de generaties voelt het CDA zich geroepen tot zorg voor natuur en cultuur. Goed waterbeheer is voor het CDA menens. Daarom doen we vier beloften:

1. Niet morgen, maar vandaag beginnen met de uitdagingen vanuit de klimaatverandering.

Waterschappen zijn dé partner van het kabinet als het gaat over klimaatadaptatie (veilig), circulaire economie (schoon water) en energietransitie (voldoende):

- We zien dat de klimaatverandering sneller gaat dan verwacht. De enorme buien die voorspeld waren voor over 30 jaar doen zich nu al voor. Het CDA vindt dat waterschappen samen met gemeenten hierin het voortouw moeten nemen om de gevolgen van de klimaatverandering op te vangen.
- Vanuit rentmeesterschap voor onze aarde is het belangrijk om goed om te gaan met de grondstoffen die we uit de bodem halen. Deze grondstoffen raken uitgeput. Het CDA wil vanuit dit perspectief grondstoffen die nu verloren gaan terugwinnen en het gebruik daarvan verminderen.
- Elk waterschap in Nederland moet actief werken aan het energieneutraal worden.
- Kansen en bedreigingen van water vragen een *communicatie aanpak* die gericht is op meer bewustzijn en kennis bij burgers en bedrijven van hun natuurlijke omgeving. Water is immers vriend en vijand! Voor de provincie is daarbij het onderdeel zelfredzaamheid en evacuatie extra relevant.

2. Waterschappen hebben vanwege de directe belastinginning een unieke positie, daarom wil het CDA zorgvuldig omgaan met waterschapsbelastingen.

Het CDA blijft staan voor betaalbaarheid van waterschapstaken en lage lasten voor burgers. Die verantwoordelijkheid voelt het CDA naar haar kiezers en achterban. Dat heeft echter ook een keerzijde, als je teveel op betaalbaarheid en goedkoopste oplossing focust dan loop je het risico dat je het echte probleem uit de weg gaat. Besef dat investeren vaak meer economische potentie in een gebied realiseert en je zo ook veel terugverdient.

Het CDA geeft prioriteit aan het verminderen van de schuldenlast binnen Rijnland. In de bestuursperiode 2011-2015 is daar dankzij een motie van het CDA voortvarend aan gewerkt, maar ook komende periode is er veel aandacht nodig om onze toekomstige generaties niet op te zadelen met schulden.

3. De eeuwenoude noodzaak tot samenwerken tussen samenleving, natuur, landbouw, stad, recreatie en bewoning blijft.

Het waterschap stelt zich duidelijk en zichtbaar op in de samenleving. De tijd dat het waterschap in de luwte kon blijven opereren is voorbij. Waterschappen moeten daarom zelfstandig de taken in het waterbeheer oppakken. Het waterschap als zodanig hoeft niet te concurreren met andere opgaven in het publieke domein, maar kan deze aanvullen.

Samenwerking met alle relevante partners is cruciaal. Zolang de focus gericht is op de lange termijn durven we daarbij ook naar onconventionele vormen van samenwerking te kijken. De focus van het waterschap ligt op de stad, het platteland, de recreatie en de natuur. Het is niet of-of, maar en-en. Ieder gebied kent eigen problematieken. Om de verbinding tussen deze thema's goed te kunnen benaderen wil het CDA kennis en kunde voor waterbeheer in het stedelijk gebied verstevigen. Het CDA heeft oog voor het culturele erfgoed van de waterschappen. Ook zetten waterschappen hun expertise van het water internationaal in. Door het uitwisselen van kennis en het bieden van noodhulp in geval van rampen.

4. De bestuursstijl van het waterschap is open en naar buiten gericht.

Het CDA werkt vanuit het mensbeeld dat wat goed is voor de ander, ook goed is voor jezelf. Dat betekent voor het waterschapswerk dat zij altijd in samenspraak met betrokkenen en de omgeving haar taak wil invullen en veranderingen aan wil gaan. Bijvoorbeeld door als waterschap de waterveiligheidsopgave te schetsen en de ruimtelijke inpassing vervolgens met de omgeving ontwerpen. Communicatie met inwoners, bedrijven en bestuurlijke partners (provincies en gemeenten) vinden we als CDA belangrijk, maar ook naar onze inwoners, bedrijven en het onderwijs. Medewerkers en bestuurders van het waterschap zijn ambassadeurs van het waterschapswerk. Zij dragen uit wat het waterschap doet, waar wij voor staan en wat de doelen zijn.

Waterbewustzijn is voor het CDA een grote prioriteit. Letterlijk door zichtbaarheid van Rijnland aan de entrees van ons werkgebied, maar ook door educatieve programma's op scholen en rond onze projecten en opgaven.

Het CDA wil dat het waterschap samen met de omgeving haar taak oppakt. Alleen dan kun je rekening houden met de karakteristieken van het gebied. Veranderingen moeten zo worden aangepakt dat die zich verbinden met de waarden van de regio. Ieder gebied heeft zijn eigen waarden.

Daar waar burgers taken zelf kunnen oppakken, wil het CDA dat stimuleren vanuit het zelforganiserend vermogen van de samenleving. Ontzorgen is niet altijd goed. Participatie en initiatieven gaan we stimuleren en faciliteren.

Als er binnen Rijnland initiatieven zijn om taken samen uit te voeren dan wel over te nemen overeenkomstig de spelregels van het waterschap (Right to challenge) dan staan wij daar voor open. Het CDA hecht veel waarde en kennis en betrokkenheid van inwoners en bedrijven.

Omgevingsvisie

Het CDA ziet grote meerwaarde in de sturingsfilosofie van de omgevingsvisie. Rijnland levert bijdragen aan de omgevingsvisies van haar partners. Lokaal wat kan, regionaal wat moet. Vertrouwen is daarbij een kernbegrip. Rijnland staat voor grote uitdagingen. Voorkomen moet worden dat een langdurige discussie over de omgevingsvisie vertraging oplevert in de noodzakelijke investeringen in het waterschap. Omgevingsvisies moeten er voor zorgen dat de opgaven ruimtelijk worden verbonden, zoals wonen, water, recreatie en bedrijvigheid. Sleutelwoord daarin is balans. Rijnland biedt in deze processen kennis, maar ook visie om klimaat en water en de opgaven die daaruit voortkomen, leidend te laten zijn in de ruimtelijke sturing van gemeenten en provincies.

Internationale samenwerking

De waterschappen delen de eigen kennis en expertise ook met andere landen om het waterbeheer aldaar op orde te krijgen. Ze worden hierin financieel ondersteund door het Rijk. De waterschappen leren hier ook zelf van en vergroten zo de eigen innovatiekracht. Voor medewerkers is het een kans om in een andere context nieuwe ideeën en ervaringen op te doen, waar het eigen waterschap weer van profiteert. Het maakt het Waterschap ook tot een aantrekkelijke werkgever, zeker voor jonge mensen.

2. Veilig water

Het waterschap werkt aan veiligheid. Het voorkomen of beperken van de gevolgen van overstromingen en wateroverlast hoort bij de taken. Het CDA vindt dat de komende jaren de focus van 'kosten wat het kost voorkomen van overstromingen' meer moet verschuiven, daar waar dat kan, naar het opvangen van de gevolgen ervan. Van alleen maar investeren in dijkverzwaringen naar een meer natuurlijke inrichting van het landschap waarin water kan worden vastgehouden of zonder grote gevolgen kan overlopen.

Het CDA wil werken aan een veerkrachtig watersysteem dat de gevolgen van klimaatverandering, zeespiegelstijging en bodemdaling aan kan. We beheren onze primaire kering kwalitatief verantwoord om ons beheergebied blijvend en duurzaam te beschermen tegen overstromingen. Hierbij is het Deltaprogramma Waterveiligheid uitgangspunt.

De afgelopen jaren zien we in toenemende mate dat de grote uitwaterende gemalen moeten worden ingezet om het overtollig water richting zee af te voeren. Mede als gevolg van toenemende stormen is de natuurlijke uitstroom via de rivieren en uitwaterende sluizen niet meer voldoende gegarandeerd.

De zomer van 2018 heeft de kwetsbaarheid laten zien van onze dijken, maar ook van land- en tuinbouw, boomteelt, natuurgebieden, binnenvaart en recreatie.

De hoeveelheid neerslag kan niet worden gestuurd, maar wel de wijze waarop regenwater wordt opgevangen, geconserveerd en aangewend.

Uitvoering van afspraken uit de Intentieverklaring Deltakwaliteit en Zoet Water is daarmee actueel. Verzilting van grote wateroppervlakken tegen blauwalg kan volgens het CDA alleen doorgang vinden als aan alle randvoorwaarden voor voldoende zoet water is voldaan.

Samen met Rijkswaterstaat en de provincies wordt de aanpak aangescherpt om zoutindringing bij de grote sluizen bij havens te beperken.

Bij het uitvoeren van het oevers- en kaden programma willen we de Kaderrichtlijn Water-inrichtingsmaatregelen en het recreatief medegebruik ten volle benutten met als voorwaarde dat iedere betrokken partij haar eigen financiële verantwoordelijkheid neemt. Bewustwording dat we in een delta leven, grote delen van Nederland liggen onder zeeniveau. We leven wel in de veiligste delta ter wereld.

In het kader van waterveiligheid heeft versterking van onze dijken de hoogste prioriteit. Veiligheid voor mensen en dieren die achter de dijk wonen en leven. Veilige dijken zijn ook van groot belang voor de economie. Dijkversterking in combinatie met meer ruimte voor water en het benutten van meekoppelkansen voor andere functies in de betreffende gebieden zoals wonen, recreatie en natuur. Het CDA wil de bewoners optimaal betrekken bij de inrichting van het gebied. De dijk is van ons allemaal!

In de achterliggende periode is veel geïnvesteerd in primaire en secundaire watering en dijkversterkingen. Dat blijft ook nodig in de bestuursperiode 2019-2023. Het CDA wil voldoende blijven investeren in waterveiligheid.

Dit betekent concreet:

- Het waterschap werkt actief aan het waterbewustzijn van de ingelanden.
- Bij het oevers-en kaden programma worden KRW-inrichtingsmaatregelen en recreatief medegebruik benut.
- De watersystemen worden kosteneffectief, robuust, veerkrachtig, klimaatbestendig en ecologisch verantwoord ingericht.
- Bij het ontwikkelen en uitvoeren van plannen voor waterbergingen zoveel mogelijk goede landbouwgrond ontzien, waarbij stapeling van functies de voorkeur heeft.
- Maximaal inzetten op innovatieve technieken bij dijkversterking.
- Rijnland heeft veel regionale keringen in het werkgebied. Het is van groot belang om

deze in de komende periode te versterken waar nodig. Veiligheid blijft de kerntaak van het waterschap.

- Vanwege de verwachte zeespiegelstijging heeft het aanpassen van de hoogte en sterkte van de zeedijken de hoogste prioriteit.
- Het CDA vindt dat op basis van de nieuwe neerslagverwachtingen de capaciteit van de uitwaterende gemalen daarop moet worden aangepast.
- Het CDA wil verder investeren in het vasthouden van water in de hoger gelegen gebieden. Dit kan door het verdergaand meanderen van rivieren en beken en het creëren van voldoende berging van water. Ook dijken van de rivieren, kanalen en waterpartijen in stedelijk gebied zullen hiertoe verder moeten worden verzwaaard. Een aandachtspunt is ook het op diepte houden van de watergangen door bijvoorbeeld het baggeren voor een goede afstroming van het water.
- Het CDA vindt het van groot belang dat de calamiteitenprogramma's en -scenario's voor droogte, waterveiligheid en wateroverlast door de verschillende overheden up-to-date worden gehouden en regelmatig worden geoefend.
- Rijnland is een pro actieve partner bij het maken van Omgevingsvisies in het verzorgingsgebied, zowel provinciaal, regionaal als in gemeenten. Water als verbindende schakel en het bundelen van kennis van waterschappen, bedrijven en inwoners.
- De zomer van 2018 heeft aangetoond dat naast het beheersen van (overtollig) water ook de droogte voor onveiligheid kan zorgen door aantasting van onze dijken. Rijnland heeft laten zien deze taak zeer adequaat op te pakken. Tegelijk zal het samen met andere waterschappen structurele maatregelen voorbereiden om aan dit vraagstuk komende bestuursperioden deze nieuwe ontwikkeling het hoofd te bieden.

3. Schoon water

Schoon oppervlaktewater is van belang voor bewoners in de stad, voor land- en tuinbouw en voor planten en dieren. Het CDA wil een gezond leefmilieu en zet zich daarom in voor een verdere verbetering van de waterkwaliteit, met de nadruk op preventie.

Het waterschap zorgt voor een goede waterkwaliteit en zuivert daartoe dagelijks het afvalwater van huishoudens en bedrijven in het beheergebied. Het doel is vooral om de kosten van het verwerken van afvalwater voor de burger verder te verlagen en tegelijkertijd de kwaliteit op peil te houden.

Uitdaging voor de komende jaren is het sluiten van kringlopen in de waterketen en het (terug) winnen van energie en grondstoffen uit het afvalwater, evenals het verminderen van de hoeveelheid slib. Daartoe werkt het waterschap samen met anderen aan innovatieve technieken. Duurzaamheid en doelmatigheid gaan hierbij hand in hand.

'Nieuwe' verontreinigingen, zoals medicijnresten, microplastics en resistente bacteriën staan de komende jaren hoog op de agenda. Voorkomen moet worden dat deze stoffen via het afvalwater in het oppervlaktewater terecht komen. Hiertoe wordt ook in Europees verband samengewerkt want verontreinigingen in het water kennen vaak geen grenzen. Daarnaast verkennen waterschappen de mogelijkheden om met nageschakelde technieken op de zuivering medicijnresten en andere ongewenste stoffen te verwijderen.

Kortom: Het CDA wil dat de waterschappen blijven werken aan natuurlijk en ecologisch gezond water. Het is in ieders belang dat planten en dieren in het water kunnen blijven leven. We vinden het daarom bijvoorbeeld belangrijk om watergangen, conform de Europese kaderrichtlijn water, duurzaam in te richten en zo nodig vispassages aan te leggen. Dit zorgt, behalve voor meer waterberging, voor een grotere variatie aan flora en fauna, gezonde populaties en een gezonder milieu. Daar kunnen bewoners en recreanten vervolgens van genieten. Schoon grond- en oppervlaktewater is bovendien een duurzame bron voor de drinkwatervoorziening.

Dit betekent concreet:

- Samen met gemeenten wordt gewerkt aan een betere afstemming tussen de riolering- en zuiveringstaak.
- Daar waar nog gemengde rioolstelsels liggen wordt schoon regenwater (in samenwerking met gemeenten) afgekoppeld en niet langer afgevoerd naar de rioolwaterzuivering. Dit is mede van belang met het oog op de frequenter en heviger buien ten gevolge van klimaatverandering.
- Er wordt actief naar duurzame oplossingen gezocht voor afvalwater.
- Een bronanpak ontwikkelen om medicijnresten, microplastics en resistente bacteriën uit het oppervlaktewater te houden.
- Het (terug) winnen van energie en grondstoffen uit het afvalwater.
- Met de agrarische sector werkt het waterschap samen om de emissies van nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen naar het oppervlaktewater te verminderen.
- In stedelijk gebied worden terreinbeheerders en bewoners door het waterschap gestimuleerd om chemievrij onkruidbeheer toe te passen.

4. *Voldoende water*

Het CDA zet zich in voor een zorgvuldig gebruik van water door iedereen. Maatregelen om water vast te houden zijn nodig, evenals het stimuleren van innovaties van watertoediening en hergebruik van water om verspilling tegen te gaan. Ook het benutten van wateropslag in de bodem en meer ruimte voor water, om zo ook in het kader van klimaatadaptatie meer ruimte te hebben voor opvang bij heftige buien.

Het waterschap moet zich inzetten voor een goed en robuust waterbeheer om bij dreigende wateroverlast zowel in het landelijk als stedelijk gebied snel water af te voeren. Ook zal er meer ruimte nodig zijn voor waterberging in zowel stedelijk gebied als het buitengebied. Meer groen (zoals groene daken en minder tegels in de tuin) en vasthouden van water leidt tot verkoeling en kan hittestress tegen gaan.

Het CDA vindt dat het recreatief medegebruik moet worden benut en gestimuleerd. Dit wordt in overleg met de belangenverenigingen (sportvissers en recreatievaart) vastgelegd en uitgevoerd, zodat iedereen kan genieten van onze watergangen en plassen.

Daar waar mogelijk werkt het waterschap mee aan het op peil houden van de drinkwatervoorziening en het beschermen van de drinkwatervoorraad in de ondergrond. Om de economische en ecologische waarde van de gronden in de kustgebieden te behouden zullen we ons ook moeten inzetten om de verzilting tegen te gaan. Deze neemt toe door de zeespiegelstijging en bodemdaling. Slim samen werken met Rijkswaterstaat is hiertoe een randvoorwaarde.

Het CDA vindt dat noodzakelijke maatregelen voor het peilbeheer als gevolg hiervan tegen vergoeding van de kosten in overleg met en door het Waterschap worden uitgevoerd. Bodemdaling door veenoxidatie is een proces wat al sinds 1100 bezig is en wordt versneld door grote drooglegging. Het komt op verschillende plaatsen in Nederland voor, maar geeft vooral problemen in het westen in relatie met stedelijk gebied. Het CDA vindt dat dit moet worden gezien als een algemeen maatschappelijk probleem dat gezamenlijk met lokale overheden en het Rijk moet worden opgelost.

Biodiversiteit

Behoud en toename van biodiversiteit is een taak voor alle beheerders van de buitenruimte, dus natuurorganisaties, agrariërs, overheden en ook particulieren. Maatregelen moeten zinvol en haalbaar zijn. Hier is ook een taak voor de provincie zelf als grondeigenaar weg gelegd, denk aan bermbeheer. Samen met het waterschappen en gemeenten kan de provincie inwoners stimuleren om hun tuinen groener te maken (Actie Steenbreek). Dit is niet alleen van belang voor biodiversiteit, maar ook in het kader van duurzaam waterbeheer. Het netwerkplatform Groen Kapitaal speelt daarbij een belangrijke rol en het CDA wil dit netwerk doorzetten. Rijnland heeft in de planvorming en uitvoering van taken voldoende aandacht voor biodiversiteit.

Bodemdaling

Bodemdaling is een belangrijk item in delen van ons waterschap. Om ook op lange termijn deze gebieden leefbaar te houden is het tegengaan van (verdere) bodemdaling noodzakelijk. Hiervoor zullen verschillende maatregelen genomen moeten worden. Onderzoeken van bijvoorbeeld het VIC bieden hiervoor richtingen. Verkleining, onderwaterdrainage, peil gestuurde drainage en veenmos laten groeien zijn voorbeelden van mogelijke maatregelen. Ondernemers uitkopen heeft niet onze eerste voorkeur, de kosten zijn hoog en vraag is of de gebieden dan leefbaar blijven. Maatregelen in combinatie met veehouderij bieden

perspectief. De aanpak bodemdaling in de veenweidegebieden moet meer inzicht geven in de oplossingen in het werkgebied van Rijnland.

Gezien de nationale omvang van dit probleem is ligt de coördinatie vooral bij de rijksoverheid. Provincies en waterschappen hebben daarbij een ondersteunende taak. Rijnland zal bodemdaling dus moeten aanpakken samen met de bestuurlijke partners. Ook agrariërs en bewoners in de betreffende gebieden moeten betrokken worden bij de plannen.

Verzilting

De extreem droge zomer van 2018 heeft ons ook opnieuw op de problematiek van de oprukkende verzilting gedrukt. Het is niet uitgesloten dat de droogte van 2018 zich veel sneller dan voorheen zal herhalen en mogelijk nog heviger kan uitpakken. De vraag rijst dan of de tot heden getroffen maatregelen tegen de oprukkende zouttongen vanaf de Noordzee en vanaf de Hollandse IJssel nog toereikend kunnen zijn. Het CDA vindt het belangrijk de effectiviteit van de huidige voorzieningen, met name wat betreft de Kleinschalige (zoet)Water Aanvoer (KWA), te toetsen aan nieuwe data met betrekking tot de klimaatverandering, met name wat betreft het te verwachten droogtescenario. Hierbij verdienen ook de te treffen voorzieningen ter beperking van de opdringende zouttong in het Noordzee Kanaal in verband met de aanleg van een nieuwe zeesluis bij IJmuiden bijzondere aandacht.

Het CDA wil de thema's bodemdaling en verzilting in de komende bestuursperiode agenderen, want maatregelen zijn nodig om de verschillende functies te kunnen ondersteunen.

Exoten

Als gevolg van import en gebruik in particuliere vijvers verstoren exoten steeds meer het ecosysteem in het oppervlaktewater. De water aan- en afvoer wordt belemmerd en het recreatief gebruik van het oppervlaktewater wordt verstoord. Vroegtijdige signalering en aanpak is nodig om de gevolgschade te voorkomen en de kosten te beperken.

Industrie

Verschillende bedrijfstakken maken gebruik van oppervlaktewater voor hun productieproces. Denk hierbij aan de verwerkers van landbouwproducten maar ook ten behoeve van zoutwinning. Hiervoor is voldoende en schoon water een randvoorwaarde. De kwaliteit van het gezuiverde water van de rioolwaterzuiveringen kan door geavanceerde procesregelingen steeds beter worden beheerst. Hierdoor is het ook steeds beter geschikt als industriewater.

Peilbesluiten

In de bestuursperiode 2015-2019 is er gewerkt aan peilbesluiten waarin de eigenaren en gebruikers zeer nauw werden betrokken bij de totstandkoming door middel van een sterk ontwikkeld omgevingsmanagement. Het CDA wil deze werkwijze behouden en uitbouwen naar andere waterschapstaken.

Dit betekent concreet:

- Bij inrichting van stedelijk gebied dient aandacht te zijn voor tijdelijke opslag van water in de vorm van aanleg van waterpleinen maar ook verlaagde aanleg van de straat.
- Verdroging van natuurgebieden willen we tegengaan door het meer vasthouden van water en slim omgaan met stuwen in het gebied.
- Om hittestress tegen te gaan is meer ruimte voor water en groen in het stedelijk gebied nodig, wat als neveneffect ook de leefbaarheid en noodzakelijke berging van water heeft.
- Het gebruik van groene daken en waterbergingen in woonomgevingen stimuleren.
- Het stimuleren van recreatief medegebruik.
- Samen met gemeenten, provincies en het Rijk het probleem van bodemdaling aanpakken door betrokken partijen bij elkaar aan tafel te zetten, kennis te bundelen en naar mogelijke oplossingen te zoeken.

- Gevolgschade door exoten te beperken door een vroegtijdige aanpak te ontwikkelen, te werken aan bewustwording van dit probleem bij het grote publiek en een verbod op import en handel van exoten o.a. via tuincentra.
- Het CDA wil het omgevingsmanagement, toegepast bij de Peilbesluiten, uitbreiden naar andere waterschapstaken.

5. Betaalbaarheid en organisatie

Het CDA wil dat er doelmatig en verantwoord met uw geld wordt omgegaan. Dat betekent dat we transparant willen zijn: wat geven we waaraan uit? Dat moet voor iedereen zichtbaar zijn. Rekeningen mogen niet worden doorgeschoven naar toekomstige generaties. Als de inkomsten niet toereikend zijn om alle plannen te betalen zullen ambities moeten worden bijgesteld, getemporiseerd of soberder uitgevoerd.

Het CDA is gebrand op een doelmatig, doeltreffend en rechtmatig handelend bestuur. Dit geldt uiteraard voor de gehele organisatie. Transparantie en verantwoording zijn daarbij leidende begrippen.

Rapport 'Waterschapsbelastingen: klaar voor de toekomst'

De Commissie Aanpassing Belastingstelsel heeft haar (concept)rapport 'Waterschapsbelastingen: klaar voor de toekomst' gepresenteerd. De kern van dit voorstel is dat het hart van het huidige belastingstelsel met de watersysteemheffing, zuiveringsheffing en verontreinigingsheffing blijft behouden. Het CDA staat achter de intentie om de belastingbeginselen dat de gebruiker en diegenen die de kosten veroorzaken betalen, beter toe te passen. Ook moet de aanpassing leiden tot een betere ondersteuning om uitdagingen als klimaatverandering, energietransitie en circulaire economie verder te brengen. Het CDA constateert ook dat er in de voorstellen een spanning zit op profijtbeginsel versus het solidariteitsbeginsel, in relatie tot de aard van een gebied en waterschap.

Organisatie

De organisatie moet goed aansluiten bij de ambities van Rijnland en met name het van buiten naar binnen werken. Participatief werken vraagt omgevingsbewustzijn. De formatie moet aansluiten bij de ambities en als er sprake is van structurele taken dan moet dit ook worden ingevuld met vast personeel en niet met inhuur.

Verbonden partijen

Rijnland is deelnemer in een aantal gemeenschappelijke regelingen. Voor het CDA is belangrijk dat er functiescheiding is in bestuur en organisatie voor de vertegenwoordiging als klant en eigenaar. Een nadrukkelijke betrokkenheid en sturing vanuit de Verenigde Vergadering is gewenst. Daartoe worden jaarlijks twee of drie deelnemingen gekozen die nadrukkelijk worden gevolgd.

Cultureel erfgoed

De meerwaarde voor vandaag en morgen ligt in het verleden. Dat geldt zeker voor een waterschap, het oudste bestuur in Nederland, dat teruggaat naar omstreeks 1200. Rijnland moet actief beleid voeren op het behoud en versterken van het cultureel erfgoed en met anderen samenwerken om in het werkgebied toeristische trekpleisters te hebben die voor brede doelgroepen aantrekkelijke zijn. Vrijwilligers zijn daarbij van onschatbare waarde.

Dit betekent concreet:

- Bij investeringen durven waterschappen nieuwe waarden te ontwikkelen, bijvoorbeeld door een rioolwaterzuiveringstaak te zien als bron voor grondstoffen en energie (circulaire economie). Wij schuwen discussies over een verdienmodel voor waterschappen hierin niet. Daar waar dit door wet- en regelgevingen beperkt wordt, zoekt het CDA de landelijke overheid op om dit te veranderen.
- Om voldoende investeringen te kunnen blijven doen moet er constant gestreefd worden naar hogere efficiëntie en kostenbesparing. Het CDA vindt dat er zuinig met middelen moet worden omgegaan (ook als die middelen van andere overheden komen).
- Lastenverzwaring en tariefstijging moet zoveel mogelijk beperkt worden, al is een discussie hierover nooit te voeren zonder de vraag te stellen welke kerntaken het waterschap moet uitvoeren. Het CDA zal zich blijvend inzetten om tariefstijging ook in de komende jaren te beperken.

- De schuldenlast van Rijnland moet naar beneden. Het CDA zal steeds kijken hoe kan worden voorkomen dat lasten worden doorgeschoven naar komende generaties.
- Solidariteit staat hoog in het vaandel, maar ook dat de kostenveroorzaker zelf betaalt.
- Het CDA is voorstander van een passend kwijtscheldingsbeleid.
- Vanuit de gedachte 'meer samenleving, minder overheid' werken we aan een efficiëntere organisatie, waarbij aansluiting met de samenleving centraal staat.
- Door de koppeling met andere projecten in de openbare ruimte, het zogenaamde 'werk met werk' te maken, zorgt het waterschap voor kostenreductie en toename van de kwaliteit van de leefomgeving.
- Het CDA is voorstander van een actief waterschap waar het gaat om het behoud van cultureel erfgoed in het eigen bezit in erfgoed.
- Het CDA wil een organisatie die blijvend aansluit bij de ambities van Rijnland en met name het van buiten naar binnen werken.
- Om het voorziene tekort aan technisch personeel het hoofd te bieden wil het CDA stevig inzetten op het aanbieden van opleidingen voor de watersector.

6. Duurzaamheid

Het CDA is voor duurzaam waterbeheer. Waterschappen zetten zich actief in voor het behoud van grondstoffen en schoon water in een gezonde natuur met voldoende biodiversiteit. Dat vraagt dat we verder kijken dan ons eigen belang en onze eigen tijd. Beheren en beheersen zijn niet voldoende. Om een betere samenleving achter te laten zijn inspanning, creativiteit en innovatie nodig.

Uitgangspunten daarbij zijn de begrippen People, Planet en Profit, een optimale balans tussen mens, aarde en het profijtbeginsel, maar ook de nadruk op de circulaire economie waarbij het behoud van grondstoffen de basis is. Het CDA wil dat rentmeesterschap hoog in het vaandel staat bij Rijnland.

Het CDA zet door onderzoek en de toepassing van nieuwe technieken in op de terugwinning van grondstoffen. Afvalwater wordt daarbij gezien als een onderdeel van de voedselketen. Immers we voeden ons met de producten van het land en water. Bij de huidige wijze van zuiveren gaan belangrijke grondstoffen verloren. Stoffen als fosfaat, stikstof. Daarnaast zijn bijvoorbeeld ook bio plastic en cellulose (uit toiletpapier) stoffen die kunnen worden teruggewonnen en hergebruikt als grondstof.

Inmiddels is de wetgeving zodanig aangepast dat het onder voorwaarden ook mogelijk is om bepaalde teruggewonnen stoffen te hergebruiken.

De waterschappen leveren een belangrijke innovatieve bijdrage aan de energietransitie. Al meer dan 40 jaar gebruiken waterschappen zuiveringsslib voor het opwekken van energie door vergisting. Met deze ruime ervaring zijn verschillende zuiveringen uitgebouwd tot energiefabrieken. Steeds meer gecombineerde bio-parken, waarin verschillende organische stoffen en mest worden vergist, krijgen vorm. Vaak ook in combinatie met het terugwinnen van grondstoffen. Ook uitstromend water en verval bij stuwen zijn mogelijkheden om energie op te wekken. De initiatieven met 'blue energy' in Rijnland moeten krachtig worden doorgezet.

Het CDA zet in op gezuiverd en schoon water dat probleemloos kan worden gebruikt door agrarische bedrijven, industrie en voor recreatie, maar vooral ook voor de bereiding van drinkwater. Door samenwerking met andere overheden, onderwijsinstellingen, maatschappelijke organisaties en het bedrijfsleven worden problemen gezamenlijk opgelost. Vanuit het 'Deltaplan Waterkwaliteit en zoetwater' worden vanuit de centrale overheid verschillende doelen nagestreefd, waarbij de Waterschappen een belangrijke betrokkenheid hebben.

Uit onderzoek bij zorginstellingen, rioolwaterzuiveringen en het oppervlaktewater blijkt dat er resten van geneesmiddelen en andere natuur-vreemde stoffen in het watermilieu terecht komen die niet worden verwijderd of afgebroken. De RIVM heeft aangegeven dat het watermilieu hierdoor wordt beïnvloed of zelfs wordt verstoord. Hoewel het effect op lange termijn nog moeilijk is te voorspellen, vindt het CDA dat gezamenlijk met betrokken partijen (producenten, verstrekkers, gemeenten en waterschappen) moet worden gewerkt aan oplossingen. Naast aanpak aan de bron is het toevoegen van een aanvullende zuiveringstrap bij de rioolwaterzuiveringen op zich geen discussie, echter de vraag is wanneer. Door de STOWA is een rapport opgeleverd waarin de 'hotspot' zuiveringen zijn vermeld. Dit is een eerste richtlijn op welke locatie zuiveringen moeten worden uitgebreid.

Doordat het gezuiverde water van de rioolwaterzuiveringen steeds schoner wordt en constanter is van kwaliteit, is het ook steeds beter geschikt als industriewater. Ook kan worden geconstateerd dat de industrie steeds meer water nodig heeft. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de koeling van grote datacentra. De rioolwaterzuiveringsinstallatie als (industrie)waterfabriek vindt mede daardoor steeds meer opgang. Een aanvullende trap voor geneesmiddelen kan in die zin ook kansen bieden voor de afzet van het gezuiverde water voor industriële toepassingen. Voor de toekomst kan dit betekenen dat de locatie van een

(centrale) rioolwaterzuivering mede wordt bepaald door de mogelijkheid van de afzet van het effluent aan de industrie.

Dit betekent concreet:

- Maatregelen om met het klimaat om te gaan is de centrale duurzaamheidsopgave. Zie daarvoor hoofdstuk 3 en 4.
- Het CDA wil dat, naast het eigen onderzoeksstichting STOWA, nog meer wordt geïnvesteerd in de samenwerking met kenniscentra zoals de TU-Delft. Fundamenteel en toegepast onderzoek zijn belangrijke pijlers voor de innovatie op watergebied voor de toekomst.
- Het CDA vindt dat 'hinderende wet- en regelgeving' nog steeds een aandachtspunt voor de legalisering van teruggewonnen producten, ook voor de handel in Europees verband. Denk hierbij ook aan het transport van voedingsstoffen naar gebieden waar deze in het kader van de bodemvruchtbaarheid gewenst zijn.
- Het CDA vindt dat het voor de afzet van grotere hoeveelheden teruggewonnen producten afkomstig van meerdere Waterschappen het de voorkeur verdient om samen te werken in een professionele afzet en kwaliteitsbewaking van het betreffende product. Voor de afzet van de producten zal een erkend kwaliteitssysteem en keurmerk moeten worden opgezet.
- Het CDA zet in op energieneutraliteit in 2025. Daarbij is een rol als energieleverancier niet uitgesloten, maar niet als doel op zich. Naast energiebesparing op alle Waterschapswerken wordt de opwekking en levering van duurzame energie verder geoptimaliseerd en geïntensiveerd. Combinatie met andere vormen en eigenaars van biomassa worden gestimuleerd.
- Dat Waterschappen 'Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen' is voor het CDA vanzelfsprekend.